

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2015-1-75 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 16-10/159-70
Karar Tarihi : 16.03.2016

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Ömer TORLAK
Üyeler : Arslan NARİN, Fevzi ÖZKAN, Dr. Metin ARSLAN,
Doç. Dr. Tahir SARAÇ, Kenan TÜRK

B. RAPORTÖRLER: Remzi Özge ARITÜRK, Başak TEKÇAM, Metin DEMİRCİ

C. BAŞVURUDA

BULUNAN : Akaryakıt Ana Dağıtım Şirketleri Derneği
Mutlukent Mah. Angora Bulvarı 2689 Sok. No:13, 06810,
Çankaya/Ankara

D. HAKKINDA İNCELEME

YAPILAN : - Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.
Güney Mah. Petrol Cad. No:25 41790 Körfez, Kocaeli

(1) **E. DOSYA KONUSU:** Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.'nin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında hakim durumunu kötüye kullandığı iddiası.

(2) **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** Akaryakıt Ana Dağıtım Şirketleri Derneği (ADER) tarafından yapılan başvurularda,

- Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.'nin (TÜPRAŞ) "2016 Yılı Akaryakıt Satış Uygulamaları" (Satış Uygulamaları) çerçevesinde, akaryakıt piyasasında dağıtım faaliyetinde bulunan teşebbüslere, kendisinden yapacakları motorin alımlarına ilişkin olarak ciro primi uygulayacağı;
- Söz konusu kademeli prim sisteminin, kâr marjlarının oldukça düşük olduğu dağıtım piyasasında en büyük dört-beş dağıtıcının mevcut konumlarını daha da güçlendireceği,
- Geniş aralıklarla belirlenen kademeli prim sisteminin dağıtıcılar arasında ayrımcılığa yol açacağı, dolayısıyla orta ve alt kademede yer alan dağıtıcıların piyasadan dışlanmasına yol açabileceği

ifade edilmiş ve TÜPRAŞ'ın Satış Uygulamalarının rekabet hukuku mevzuatı çerçevesinde incelenmesi talep edilmiştir.

(3) **G. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 04.11.2015 tarih, 5135 sayı ve 05.11.2015 tarih, 5172 sayı ile giren başvurular üzerine hazırlanan 09.12.2015 tarihli ve 2015-1-75/İİ sayılı İlk İnceleme Raporu, 16.12.2015 tarihli Rekabet Kurulu (Kurul) toplantısında görüşülmüş ve 15-44/734-M sayı ile önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. İlgili karar uyarınca düzenlenen 08.03.2016 tarih ve 2015-1-75/ÖA sayılı Önaraştırma Raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.

(4) **H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda; TÜPRAŞ tarafından akaryakıt dağıtım şirketlerine gönderilen ve 2016 yılı boyunca geçerli olacak "2016 Yılı Akaryakıt Satış Uygulamaları"nın 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesi kapsamında hâkim durumun kötüye kullanılması olarak nitelendirilemeyeceği, dosya konusu iddialara ilişkin olarak anılan teşebbüs hakkında Kanun'un 41. maddesi gereğince soruşturma açılmasına gerek olmadığı sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Hakkında İnceleme Yapılan Teşebbüs Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş. (TÜPRAŞ)

- (5) 1983 yılında kurulan TÜPRAŞ, ham petrol ve petrol ürünlerini temin, ihraç, ithal etmek ve depolamak, ham petrol veya yarı mamul petrol işlemek, bunlardan her çeşit petrol ürünü, ara ürün ve yan ürünleri elde etmek, ham petrolün işlenmesiyle elde edilen ürünleri depolamak, paçalamak, ihraç etmek, piyasaya arz etmek alanlarında faaliyet göstermektedir. TÜPRAŞ; İzmit, İzmir, Kırıkkale ve Batman rafinerileri olmak üzere, hâlihazırda ülkemizde faal durumda olan dört ayrı rafinerinin tamamını bünyesinde bulundurmaktadır. Bu bakımdan TÜPRAŞ, yurtiçinde akaryakıt ürünleri üretimi yapan yegâne teşebbüs konumundadır. Söz konusu rafineriler aracılığıyla TÜPRAŞ 28,1 milyon ton/yıl işleme (rafinaj) kapasitesine ve 6.963.000 m³ depolama kapasitesine sahiptir. Aşağıda TÜPRAŞ'ın rafinerilerine ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

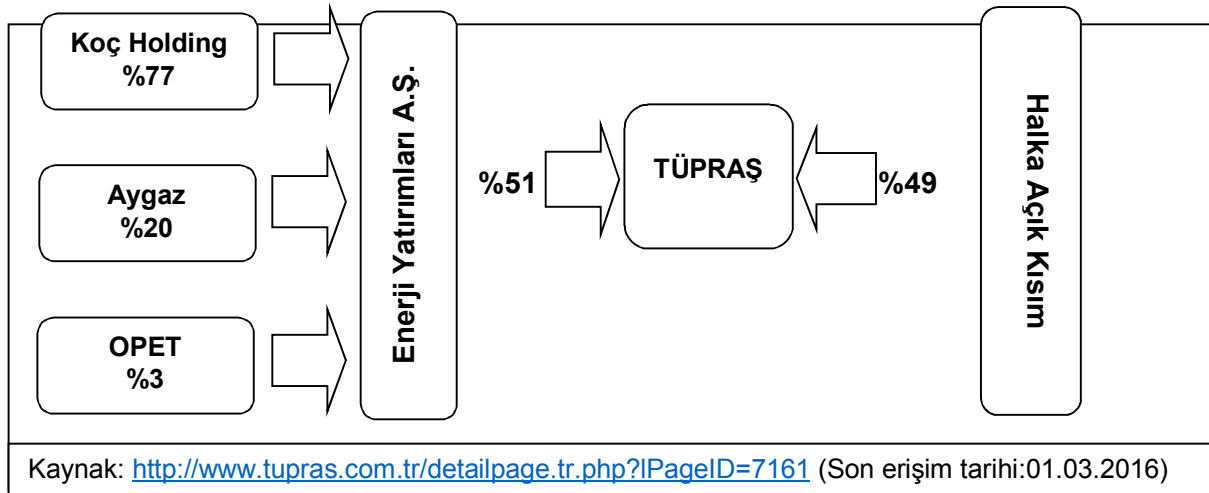
Tablo 1: TÜPRAŞ'ın Rafinerilerine İlişkin Bilgiler

Rafineri	İşleme (Rafinaj) Kapasitesi (milyon ton/yıl)	Depolama Kapasitesi (milyon m ³)
İzmit Rafinerisi	11,0	2,91
İzmir Rafinerisi	11,0	2,42
Kırıkkale Rafinerisi	5,0	1,38
Batman Rafinerisi	1,1	0,253
Toplam	28,1	6,963

Kaynak: <http://www.tupras.com.tr/detailpage.tr.php?IPageID=831> (Son erişim tarihi: 01.03.2016)

- (6) Rekabet Kurulunun 21.10.2005 tarihli ve 05-71/981-270 sayılı kararı uyarınca hisselerinin %51'i blok satış yoluyla özelleştirilen şirketin, geriye kalan %49'luk hisse payı halka açık durumdadır. Söz konusu %51 oranındaki hisse payı, Koç Holding kontrolünde bulunan Enerji Yatırımları A.Ş.'ye aittir. TÜPRAŞ'ın hissedarlık yapısı ve yönetim kurulu aşağıda yer almaktadır.

Şekil 1: TÜPRAŞ'ın Hissedarlık Yapısı

I.2. Önerştirmaya Konu Olan Uygulama: 2016 Yılı Akaryakıt Satış Uygulamaları

- (7) Önerştirmaya konu olan uygulama TÜPRAŞ tarafından akaryakıt dağıtım şirketlerine gönderilen ve 2016 yılı boyunca geçerli olacak "2016 Yılı Akaryakıt Satış Uygulamaları"dır. Satış Uygulamaları, TÜPRAŞ'tan toptan akaryakıt ürünleri alacak akaryakıt dağıtım şirketlerinin ürün ve teslimat noktasına göre taleplerinin bildirilmesi, revizyonu, programa uyum, vade, ödeme, teminat ve faiz konularını düzenlemekte ve ayrıca yapılacak kurşunsuz benzin, kurşunsuz benzin premium, gazyağı, motorin, kalorifer yakıtı, fuel oil ve yüksek kükürlü fuel oil ürünleri satışına dair ticaret koşullarını içermektedir.

16-10/159-70

- (8) Kurulun 17.01.2014 tarihli ve 14-03/60-24 sayılı kararında TÜPRAŞ'ın sözleşmelere ilişkin uygulamalarının bağlama yoluyla hâkim durumun kötüye kullanılmasına yol açtığını tespit etmesi ve TÜPRAŞ'ın sözleşmelere ilişkin uygulamalar yoluyla rekabetin kısıtlanmasına yol açacak eylemlerden kaçınması gerektiğini belirtmesi üzerine TÜPRAŞ, revize edilmiş olan "2014 yılı Akaryakıt Satış Uygulamaları" için Kuruma başvurarak menfi tespit belgesi verilmesini talep etmiştir.
- (9) Rekabet Kurulunun 22.10.2014 tarihli ve 14-42/760-334 sayılı kararında, TÜPRAŞ ile akaryakıt dağıtım kuruluşları arasında 2014 yılında tip sözleşme olarak uygulamaya başlanan Satış Uygulamalarına menfi tespit belgesi verilmesi veya bireysel muafiyet tanınması talebi değerlendirilmiştir.
- (10) 4. madde kapsamında yapılan değerlendirmede Satış Uygulamalarının,
- Üretim ve dağıtım zincirinde olmak üzere farklı seviyede faaliyet gösteren teşebbüsler arasında akdedilen bir dikey anlaşma olduğu ve temel olarak TÜPRAŞ'tan toptan akaryakıt ürünleri alacak müşterilerin ürün ve teslimat noktasına göre taleplerinin bildirilmesi, revizyonu, programa uyumu ile vade, ödeme, teminat ve faiz konularını düzenlediği,
 - Münhasırlık yahut belli rakiplerle anlaşma yapmama koşulu taşımadığı, doğrudan veya dolaylı olarak ithalat yasağı da getirilmediği,
 - Ayrıca dağıtım firmalarının satış fiyatlarını belirleme serbestisinin engellenmesi, yeniden satış yapılacak bölge veya müşterilere ilişkin kısıtlamalar getirilmesi veya müşterilerin kendi aralarındaki alım ve satışının engellenmesi niteliği taşıyabilecek bir hükmün de yer almadığı;
 - Tüm akaryakıt dağıtım firmalarına ayırım yapılmaksızın eşit yükümlülükler getirdiği,
 - Yalnızca bir yıl için geçerli bir sözleşme niteliğini taşıdığı
- tespitlerinde bulunulmuştur.
- (11) Sayılan nedenlerle, Satış Uygulamalarının 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırılık teşkil eden herhangi bir yönünün bulunmadığı, ayrıca sözleşmenin uygulandığı süre boyunca da pazar kapama gibi bir durumun, dolayısıyla Kanun'un aynı hükmü anlamında rekabeti kısıtlayıcı ya da bozucu bir etkinin ortaya çıkmadığı kanaatine ulaşılmıştır.
- (12) 6. madde kapsamında gerçekleştirilen değerlendirmede ise ilk olarak Kurulun 17.01.2014 tarih ve 14-03/60-24 sayılı kararında, TÜPRAŞ'ın hâkim durumda olduğu kabul edilerek, soruşturma kapsamında incelenen sözleşmelere ilişkin çeşitli uygulamalarının Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiği tespitine değinilmiş ve inceleme konusu başvurunun gerekçesini de, Kurulumuzun ilgili kararındaki değerlendirmelerin teşkil ettiği belirtilmiştir.

(13) Yapılan incelemede, Satış Uygulamalarında;

- Kurulun 14-03/60-24 sayılı kararında incelenen dönemde uygulanan sözleşmelerden farklı olarak, müşterilerin ürün çekişinin mücbir sebep halleri dışında, kendi kusurlarıyla aylık ürün tahsislerinin rafineri ve terminaller bazında %95 oranının altında kalması, eksik çekiş miktarının 50 tonun üzerinde olması ve bu eksik çekiş miktarının bir sonraki aya aktarılmaması halinde eksik çekilen ton başına ek ödeme yükümlülüğü öngörüldüğü,
- Ayrıca 2014 yılından itibaren uygulanacak olan 2.6. madde ile TÜPRAŞ tarafından alıcının talebini bildirdiği tarihte uygulanan fiyat formülasyonunda (çarpan), vadelerde veya cezai şartta ilişkin hususlarda alıcı aleyhine bir değişiklik yapılması halinde, değişikliği izleyen aylardaki ürün talepleri için alıcıya revizyon imkânı getirildiği,
- Bu hüküm ile Satış Uygulamalarında gelecek üç aylık ve aylık dönemlere ilişkin olarak alıcıya tanınan +/- %10 oranındaki revizyon hakkı birlikte değerlendirildiğinde, mevcut durumda Satış Uygulamalarının rafineri üretim dengelerini koruma amacıyla orantılı ve fakat alıcının değişen ticari koşullara göre alternatif temin kaynaklarına yönelme güdüsünü ölçüsüz derecede zedelemeyecek nitelikte olduğu; böylelikle TÜPRAŞ fiyatları üzerinde ithalattan kaynaklanan kısmi rekabetçi baskıyı ortadan kaldırmayacak bir sözleşme yapısı ortaya koyduğu

değerlendirilmiştir.

(14) Bu tespitler doğrultusunda, Satış Uygulamalarında, Kurulun 17.01.2014 tarih ve 14-03/60-24 sayılı kararında ihlal teşkil ettiği sonucuna ulaştığı türden uygulamalara sebebiyet verebilecek diğer hususlara yer verilmediği de dikkate alınarak, Satış Uygulamalarının 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesine aykırı bir yönünün bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

(15) Sonuç olarak, TÜPRAŞ ile akaryakıt dağıtım kuruluşları arasında tip sözleşme olarak uygulanması öngörülen "2014 yılı Akaryakıt Satış Uygulamaları"nın 4054 sayılı Kanun'un 4., 6. ve 7. maddelerine aykırı olmadığına, bu nedenle söz konusu sözleşmeye aynı Kanun'un 8. maddesi kapsamında menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.

(16) Önerştirmaya konu olan "2016 yılı Akaryakıt Satış Uygulamaları" incelendiğinde ise, söz konusu uygulamalar yukarıda özeti yer alan ve menfi tespit belgesi verilen Satış Uygulamaları ile büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Eski uygulamadan farklı olarak 2016 yılı Akaryakıt Satış Uygulamalarında yapılan değişiklikler ile düzenlenen yeni hükümlere aşağıda yer verilmektedir:

- "Taraflar" başlıklı 1. madde ile "İş bu Satış Uygulamaları'nda Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş. bundan böyle SATICI, Akaryakıt Dağıtım Kuruluşları ise ALICI olarak anılacaktır." hükmü eklenmiş,
- "Kredi" başlıklı 4. madde kapsamında her bir ürün özelinde düzenlenmiş olan teslim edilecek ürün bedelleri için uygulanacak kredi gün sayıları içerisinde "motorin" için uygulanacak kredi gün sayıları beşer gün azaltılmış, ayrıca, eski uygulamada 3 gün ek vade uygulanan yıllık çekiş miktarı 50.001-100.000 m.ton aralığından 10.001-100.000 m.ton aralığına genişletilmiş,
- "Alıcının taahhüdü" başlıklı 5. madde kapsamında eksik çekişlere ilişkin ek ödeme gerektirecek olan minimum miktar 50 m.ton'dan 100 m.ton'a yükseltilmiş ve beyaz ürünler ile siyah ürünler için düzenlenmiş olan ek ödeme tutarları düşürülmüş,
- Son olarak, dosya konusu başvuruda dile getirilmekte olan "ciro primi" hükmü eklenmiştir.

16-10/159-70

- (17) Satış Uygulamalarında düzenlenen ciro primi hükmü şu şekildedir:

“6. CİRO PRİMİ

2016 yılında Motorin çekişlerinize kademeli olarak ciro primi uygulanacaktır. Ciro primi uygulamasında kademeler yıllık taleplere göre belirlenecek ve yıl boyunca sabit kalacaktır. Ciro primi ödemeleri ilgili ayın CIF ortalaması baz alınarak hesaplanacak, aylık USD dövlz satış kuru ortalaması ile hesap edilen tutarlar aylık dönemler itibariyle ödenecektir.

Kademeler ve CIF % Prim

	m.ton	Ciro Prim Oranı
1.Kademe	10.001-100.000	%1,75
2.Kademe	100.001-250.000	%2,00
3.Kademe	250.001-500.000	%2,25
4.Kademe	500.001-1.000.000	%2,50
5.Kademe	1.000.001-1.500.000	%2,75
6.Kademe	1.500.001 ve üzeri	%3,00

Yılsonunda talep ile fiili çekiş miktarında kademe farkı oluşması halinde oluşan fark (artı ya da eksi yönde) mahsup edilecektir. Bununla beraber yıllık programı gerçekleştiremeyeceği görülen şirketlerin kademeleri yıl içinde de revize edilebilecek veya ciro primi uygulamasına son verilebilecektir.”

- (18) Her ne kadar söz konusu hüküm TÜPRAŞ'ın Akaryakıt Satış Uygulamalarına yeni eklenmiş olması sebebiyle Kurulun 22.10.2014 tarihli ve 14-42/760-334 sayılı kararında değerlendirilmemiş olsa da, benzer bir hükmü TÜPRAŞ'ın ihrakiye teslim/dağıtım kuruluşları ile arasında tip sözleşme olarak uygulanmakta olan “2015 yılı Jet A-1 Satış Uygulamaları”nda yer verilmiş, söz konusu sözleşmeye menfi tespit belgesi verilmesi veya bireysel muafiyet tanınması talebi ile 11.12.2014 tarihinde TÜPRAŞ tarafından Kurum'a bildirim yapılmıştır.
- (19) Yapılan incelemeler neticesinde alınan 20.11.2015 tarihli ve 15-41/675-237 sayılı Kurul kararında,
- Bildirim konusu uygulamanın, üretim ve dağıtım zincirinin farklı seviyelerinde faaliyet gösteren teşebbüsler arasında akdedilen bir dikey anlaşma olduğu, uygulama incelendiğinde müşterilerin kendi satış fiyatını belirleme serbestisinin engellenmesi, yeniden satış yapılacak bölge veya müşterilere ilişkin kısıtlamalar getirilmesi, müşterilerin kendi aralarındaki alım ve satışının engellenmesi, müşteriler arasında objektif bir sebep olmaksızın ayırım yapılması gibi hükümler ihtiva etmediği, yalnızca bir yıl için geçerli bir sözleşme niteliğini taşıdığı değerlendirilmiş,
 - Sayılan nedenlerle, Satış Uygulamalarının 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırılık teşkil eden herhangi bir yönünün bulunmadığı, ayrıca sözleşmenin uygulandığı süre boyunca da pazar kapama gibi bir durumun, dolayısıyla 4054 sayılı Kanun'un aynı hükmü anlamında rekabeti kısıtlayıcı ya da bozucu bir etkinin ortaya çıkmayacağı kanaatine ulaşılmış,
 - Bununla birlikte, 22.10.2014 tarih 14-42/760-336 sayılı kararı ile Kurulun menfi tespit verdiği “Akaryakıt Satış Uygulamaları”nın şartları ile bildirim konusu olan “Jet A-1 Satış Uygulamaları”nın şartlarının büyük ölçüde aynı olduğu, bu iki sözleşme arasındaki temel farkın, TÜPRAŞ tarafından jet yakıtında ciro primi verilmesi ve iki sözleşmede fiyata ilişkin hükümlerin farklılaşması

olduğu belirtilmiş ve yapılan değerlendirmede bu hususlar üzerinde durulmuştur.

(20) “Jet A-1 Satış Uygulamaları”ndaki ciro primi hükmü şu şekildedir:

“Madde 7- Ciro Primi

2015 yılında Jet A-1 çekişlerinize kademeli olarak ciro primi uygulanacaktır. Ciro primi uygulamasında kademeler yıllık taleplere göre belirlenecek ve yıl boyunca sabit kalacaktır. Ciro primi ödemeleri ilgili ayın FOB ortalaması baz alınarak hesaplanacak, aylık USD döviz satış kuru ortalaması ile hesap edilen tutarlar aylık dönemler itibariyle ödenecektir.

Kademeler ve FOB % Prim

<i>Kademe</i>	<i>m. Ton</i>	<i>Ciro Prim Oranı</i>
<i>1. Kademe</i>	<i>(.....)</i>	<i>(.....)</i>
<i>2. Kademe</i>	<i>(.....)</i>	<i>(.....)</i>
<i>3. Kademe</i>	<i>(.....)</i>	<i>(.....)</i>

Yılsonunda talep edilen fiili çekiş miktarında kademe farkı oluşması halinde oluşan fark (artı ya da eksi yönde) mahsup edilecektir. Bununla beraber yıllık programı gerçekleştirilmeyeceği görülen şirketlerin kademeleri yıl içinde de revize edilebilecek veya ciro primi uygulamasına son verilebilecektir.”

(21) Anılan Kurul kararında, yukarıda yer verilen indirim/ciro primi sisteminin;

- Sözleşmedeki indirim sisteminin, indirim kazanılabilmesi sadece jet yakıtının satın alınması koşuluna bağlandığından, “tek ürün indirim” sistemi olduğu,
- Sözleşmede, alıcının indirim hedefini yakalaması halinde TÜPRAŞ’tan yaptığı tüm alımlar için indirim kazandığından indirim sisteminin “geriye dönük indirim” sistemi olduğu,
- Sözleşmede, alıcıların indirim kazanacakları miktar eşiklerinin belirlenmesinde önceki yıllardaki alımlarını artırmalarının veya alımlarının çoğunu/tümünü TÜPRAŞ’tan yapmalarının şart koşulmadığı (başka bir deyişle müşteri sadakatinin artırılmasının hedeflenmediği) dikkate alındığında indirim sisteminin “kişiselleştirilmemiş bir indirim sistemi” olduğu

tespit edilmiş ve bu hususların varlığının, indirim sisteminin piyasayı kapatacı etkisini önemli ölçüde sınırlayacağı belirtilmiştir.

(22) Kararda; Sözleşmede TÜPRAŞ’ın; alıcılara vereceği en yüksek ciro primi oranının %1 olması, jet yakıtı fiyatlamasının CIF1 Med’e dayanması ve bu rakama %7 kadar ilave yapma imkânının olması göz önünde bulundurulduğunda mevcut fiyatlama modeli kapsamında sözleşmede öngörülen indirim sistemi ile maliyetlerin altında bir fiyatlama yapamayacağı değerlendirilmiş ve rekabet şartlarının büyük ölçüde yapısal faktörler ve alıcıların alım politikaları tarafından belirlendiği jet yakıtı dağıtım pazarının özellikleri dikkate alındığında, indirim sisteminin rekabet şartlarına etkisinin sınırlı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

(23) Tüm bu değerlendirmeler doğrultusunda, mevcut haliyle menfi tespit talebine konu TÜPRAŞ Jet A-1 Satış Uygulamalarının, 4054 sayılı Kanun’un 6. maddesine aykırı bir yönünün bulunmadığı kanaatine varılmış ve TÜPRAŞ ile ihrakiye teslim/dağıtım kuruluşları arasında tip sözleşme olarak uygulanan “2015 yılı Jet A-1 Satış Uygulamaları” adlı sözleşmeye 4054 sayılı Kanun’un 8. maddesi uyarınca menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.

¹ CIF (cost- insurance- freight) fiyatlar, maliyet, sigorta ve navlun giderlerini kapsamaktadır. Diğer bir deyişle söz konusu satışlarda fiyat, malın alıcının (ithalatçı) limanına ulaştığı andaki fiyattır; o noktaya kadar yapılan tüm giderler satıcıya (ihracatçı) aittir.

I.3. İlgili Ürün Pazarı

- (24) Akaryakıt ürünleri, büyük ölçüde petrol türevi olan akaryakıt türlerini ifade etmektedir. Diğer yandan tarımsal ürünlere dayalı dimetil eter, etanol, biyodizel gibi biyolojik yakıtlar da son yıllarda bu pazardaki önemini kısmen artırmaya başlamıştır.
- (25) Geleneksel olarak akaryakıt türleri siyah ürünler ve beyaz ürünler şeklinde iki ana başlıkta ele alınmaktadır. Bunlardan siyah ürünler fueloil türleri ile kalorifer yakıtından oluşurken, beyaz ürünler kategorisinde benzin ve motorinden oluşan otomotiv yakıtları ile gaz yağı ve jet yakıtı önemli bir yer tutmaktadır.
- (26) Sıvılaştırılmış petrol gazı ya da bilinen adıyla LPG ise propan ve bütan gazlarının karışımlarına verilen genel isimdir. Ham petrolün rafinerilerde damıtılması sırasında veya doğal gazın ayrıştırılması ile elde edilen ve basınç altında sıvılaştırılan renksiz, kokusuz, havadan daha ağır ve yanıcı bir gazdır. Taşıt yakıtlarına ve özellikle benzine kıyasla düşük fiyatı nedeniyle tüketiciler tarafından giderek artan oranda tercih edilen LPG, kullanımı sonucunda ortaya çıkan düşük emisyon değerleri nedeniyle çevreci bir yakıt türü olarak da bilinmektedir. Otomobillerde kullanılan LPG, bütan ve propanın belirli oranlarda karışımıyla elde edilmektedir.
- (27) Rekabet Kurulunun özellikle dağıtıcılar ve bayiler arasındaki dikey anlaşmalara ilişkin olarak tesis etmiş olduğu yakın tarihli çok sayıda kararı incelendiğinde; bu faaliyetler bakımından ilgili pazarların kimi zaman beyaz akaryakıt ürünleri pazarı ve otopaz LPG pazarı olarak belirlendiği, kimi zaman ise oto LPG dışında kalan otomotiv yakıtları ve oto LPG pazarları olarak ifade edildiği görülmektedir². Ülkemizde petrol piyasasının ve LPG piyasasının iki ayrı piyasa kanunu çerçevesinde düzenlenmesi, söz konusu piyasalarda faaliyet göstermek isteyen teşebbüslerin ayrı ayrı dağıtıcı lisansına sahip olma gereklilikleri, ürünlerin kullanım yerleri ve şekillerinde kimi zaman görülen farklılıklar da bu ayrımı destekler niteliktedir.
- (28) Akaryakıt ürünlerinin üretimi konusunda ise; Rekabet Kurulunun 04.11.2009 tarihli ve 09-52/1246-315 sayılı “Jet Yakıtı” kararında ilgili ürün pazarı “rafinaj pazarı” olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte görece yakın tarihli olan; TÜPRAŞ ve dağıtım şirketleri tarafından benzin fiyatlarının düşürülmesi nedeniyle uğranılan kaybın motorin türlerinin fiyatlarının artırılması suretiyle karşılandığı iddiasına yönelik olarak yapılan önaraştırma sonucunda alınan 21.04.2011 tarihli ve 11-25/471-142 sayılı kararında ise, ilgili ürün pazarlarının zımnen benzin ve motorin pazarları olarak belirlendiği anlaşılmaktadır. 17.01.2014 tarihli ve 14-03/60-24 sayılı TÜPRAŞ/OPET kararında ise Kurul, ilgili ürün pazarlarını “kurşunsuz benzin toptan satışı”, “motorin toptan satışı”, “siyah akaryakıt ürünlerinin toptan satışı” şeklinde belirlemiştir. Son olarak, TÜPRAŞ ile akaryakıt dağıtım kuruluşları arasında 2014 yılında tip sözleşme olarak uygulamaya başlanan akaryakıt Satış Uygulamalarına menfi tespit belgesi verilmesi veya bireysel muafiyet tanınması talebinin değerlendirildiği 22.10.2014 tarihli ve 14-42/760-334 sayılı kararda Kurul, ilgili ürün pazarlarını “kurşunsuz benzin toptan satışı”, “motorin toptan satışı”, “siyah akaryakıt ürünlerinin toptan satışı” şeklinde belirlemiştir.

² Rekabet Kurulunun 24.07.2008 tarihli ve 08-47/653-250 sayılı kararı ile 05.03.2009 tarihli ve 09-09/186-56 sayılı kararı.

16-10/159-70

- (29) Avrupa Birliği Komisyonunun konuyla ilgili uygulamasına büyük ölçüde Şekil veren Exxon/Mobil kararında³ da perakende motor yakıtları satışı istasyonlardan motorlu araç sürücülerine yapılan akaryakıt satışı olarak tanımlanmış ve talep açısından söz konusu yakıtlar arasındaki ikame olanağı son derece sınırlı olmakla birlikte, arz ikamesinin kuvvetli olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu doğrultuda, dağıtım seviyesinde farklı türlerin aynı istasyonda satılmasının mümkün olduğu, perakende olarak satılan münferit yakıt türleriyle ilgili gerçekte pazar paylarının, tüm ürünlerden elde edilen pazar paylarıyla da benzerlik gösterdiği ifade edilerek ilgili ürün pazarı “motor yakıtlarının perakende satışı” olarak belirlenmiştir.
- (30) Komisyonun gerek yukarıda belirtilen kararında, gerekse söz konusu karardaki ilgili ürün pazarı tanımını referans alan benzer kararlarında, toptan satışlar söz konusu olduğunda ise istikrarlı olarak; benzin, motorin, LPG ve diğer akaryakıt ürünlerinden her birinin ayrı birer ürün pazarı oluŐturacađı sonucuna ulaştığı görülmektedir. Zira bir üst paragrafta da değinildiği üzere, kimyasal yapıları, kullanım alanları, başta motorlar olmak üzere belirli bir ürüne özgülenen donanımların sahip oldukları teknoloji itibarıyla alternatif olarak diğer ürünlerin kullanımına genellikle imkân vermemesi gibi hususlar dikkate alındığında, nihai ürünler arasında talep ikamesi oldukça sınırlı olmakta yahut bulunmamaktadır.
- (31) Bu çerçevede, Kurulun ve Komisyonun konuya ilişkin kararları ve işbu incelemenin esas konusunun motorin pazarına ilişkin olduğu dikkate alındığında, ilgili ürün pazarı “*motorin toptan satışı*” olarak tanımlanmıştır.

I.4. İlgili Coğrafi Pazar

- (32) Rekabet Kurulunun geçmiş tarihli pek çok kararı iŐıđında, işbu inceleme kapsamında ilgili coğrafi pazar “*Türkiye*” olarak belirlenmiştir.

I.5. Yapılan İnceleme ve Tespitler

- (33) ÖneraŐtırma kapsamında, TÜPRAŞ ve akaryakıt dağıtım kuruluşlarından bilgi talep edilmiştir. TÜPRAŞ tarafından gönderilen cevabi yazıda;
- Ciro primi uygulaması yapılması konusunda akaryakıt dağıtım Őirketlerinden gelen talepler üzerine, motorin piyasasında müşteri memnuniyetini sağlamak ve TÜPRAŞ'ın pazar payını kaybetmesini önlemek amacıyla 2016 yılında uygulanacak olan Akaryakıt Satış Uygulamalarına ciro primi hükmünün eklendiği,
 - Diğer yandan TÜPRAŞ'ın yeni üretim tesislerini 2015'te devreye almasının motorin üretim miktarını artırdığı, artan üretimin satış koŐullarında değişiklik yapılması ihtiyacını doğurduğu, bu durumun ekonomik etkinlik yaratılmasının bir sonucu olduğu ve ölçek ekonomisi kuralına da uygun bir tavır olduğu,
 - Ayrıca rafinaj sektörü için önem arz eden üretim planlaması, lojistik ve stok yönetimi gibi faaliyetlerin başarısı müşteri taleplerinin önceden belirlenmesine ve gerçekteşmenin bildirilen taleplerle uyumluluğuna bağlı olduğu, ciro primi uygulamasının müşterilerin daha gerçekte talepte bulunmalarına katkı sağladığı,
 - Söz konusu gerekçelerle aynı kademedeki bütün müşterilere eşit Őartlarda uygulanan, Şeffaf, standart miktar hedefli artan oranlı bir ciro primi tasarlandığı, Jet A-1 ürünü için 2012'den beri uygulanagelen ve Rekabet Kurulu'nun 20.11.2015 tarih ve 15-41/675-237 sayılı kararı ile menfi tespit verdiği ciro primi uygulamasının model alınarak, 2016'da motorin için ciro primi hükmünü düzenlediği ve müşterilerine duyurduğu,

³ Case No IV/M.1383 . Exxon/Mobil.

16-10/159-70

- Ciro primi kademelerini oluşturan çekiş miktarlarının 10 bin tondan başlatıldığı, son kademenin ise 1,5 milyon ton ve üzerindeki alımlara uygulandığı, kademelerin alt ve üst sınırlarının belirlenirken ciro primi uygulanan satışların toplam satışlar içindeki payının yüksek bir oranı kapsamasının hedeflendiği,
- Ayrıca her türlü talep yapısındaki ve esnekliğindeki alıcılara hitap edebilmek üzere standart hedefli bir ciro primi tablosunun oluşturulduğu, TÜPRAŞ'ın toplam satışları içinde ciro primli satışların oranının son derece yüksek olmasının bu durumu teyit ettiği,
- Miktar indiriminin ve ticaretin doğası gereği en büyük alıcıların en yüksek miktarda indirim kazandığı, satış hacimleri itibarıyla 10 bin tonun altındaki alıcıların piyasada sembolik bir varlık göstermeleri nedeniyle ciro primi sistemine dâhil edilmediği,
- Aynı miktar kademesinde alım yapan bütün müşterilerin aynı oranda ciro primine hak kazanabileceği, bu durumun şeffaf bir biçimde tüm müşterilere ilan edildiği,
- Ciro primi oranlarının %1,75'ten başlatılarak, 0,25'lik aralıklar ile artarak %3'te sonlandırıldığı, oranlar belirlenirken eşit aralıklarla arttırılmasına dikkat edildiği, ayrıca en düşük ciro primi oranı ile en yüksek oran arasındaki farkın %1,25 gibi makul bir seviyede tutulduğu,
- Üretim planlamasının yıllık olarak yapılması nedeniyle müşterilerin talepleri ve bu taleplerine göre hak edecekleri ciro primlerinin de yıllık bazda belirlendiği, dolayısıyla indirim hak kazanmak için dikkate alınacak bir yıllık referans dönemin, petrol endüstrisinin arz/talep periyodu ile eşit tutulduğu, buna karşılık ciro primi ödemelerinin aylık olarak yapıldığı,
- Müşterilerin başta planlanan alım miktarını aşmaları halinde bir üst dilimden faydalanmalarına, eksik alımlarda ise bir alt dilime geçmelerine Satış Uygulamalarının "*Yılsonunda talep edilen fiili çekiş miktarında kademe farkı oluşması halinde oluşan fark (artı ya da eksi yönde) mahsup edilecektir.*" hükmü ile imkân tanındığı, böylece alıcının geriye dönük indirimlerde karşı karşıya kaldığı tüm indrimi kaybetme riskinin de ortadan kaldırıldığı

belirtilmiştir.

I.6. Değerlendirme

- (34) Önerştirmaya konu olan uygulama, TÜPRAŞ tarafından akaryakıt dağıtım şirketlerine gönderilen ve 2016 yılı boyunca uygulanacak olan "2016 Yılı Akaryakıt Satış Uygulamaları" olmakla birlikte, başvuru konusunu esas itibarıyla dağıtım şirketlerinin TÜPRAŞ'tan motorin çekişlerine yönelik olarak uygulanan "Ciro Primi" sistemi oluşturmaktadır.
- (35) Ciro primi sistemini değerlendirmeye geçmeden önce, yukarıda yer verilen ve Kurul tarafından menfi tespit belgesi verilen TÜPRAŞ ile akaryakıt dağıtım kuruluşları arasında tip sözleşme olarak uygulanması öngörülen "2014 yılı Akaryakıt Satış Uygulamaları" ile işbu karara konu uygulamalar arasındaki farkların esaslı farklar oluşturmadığı ve temelde de müşteriler lehine değişiklikler içerdiği belirtilmelidir.

16-10/159-70

- (36) Ciro primi uygulaması özünde/ nihai tahlilde bir indirim sistemi olarak değerlendirilebilir. 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında TÜPRAŞ'ın tek taraflı eylemler bağlamında indirim sistemlerinin ihlal olarak değerlendirilebilmesi için öncelikle TÜRPAŞ'ın ilgili pazarda hakim durumda olduğunun, sonrasında ise uyguladığı ciro primi sisteminin rekabet karşıtı dışlamaya veya ayrımcılığa yol açtığına ortaya konulması gerekmektedir. Nitekim dosya kapsamında yapılan değerlendirmede ilgili pazar değerlendirmesi yapılmış olmakla birlikte bir hâkim durum analizi yapılmamış; ihlalde bulunduğu iddia edilen TÜPRAŞ'ın hâkim durumda olduğu kabul edilerek⁴ ciro primi sistemi analiz edilmiştir.
- (37) Bununla birlikte, Türkiye'deki motorin toptan satış pazarına ilişkin genel görünüme yer vermenin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. EPDK Petrol Piyasası Aralık 2015 Sektör Raporu'na (Sektör Raporu) göre 2014 ve 2015 yıllarına ait motorin üretim, ithalat ve satış rakamları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2: 2014 ve 2015 yılı Motorin Piyasası Genel Görünümü

Motorin Ürünleri (Ton)	2014	2015
Rafineri Üretimi	6.007.434	8.230.530
Rafineri İthalatı	535.741	601.170
Dağıtıcı ve İTLS İthalatı	11.344.779	11.283.722
Rafinerici İhracatı	51.667	24.141
Dağıtıcı ve İTLS ⁵ İhracatı	4.018	3.385
Dağıtıcı Akaryakıt Satışları	17.430.271	20.183.025
Dağıtıcı ve İTLS İhrakiye Satışları	334.504	356.809

Kaynak: Sektör Raporu

- (38) Tablo 2'den de görülebileceği üzere, TÜPRAŞ'ın 2015 yılı itibarıyla Fuel Oil Dönüşüm Projesi'ni (*Residium Upgrading Project*, "FDP") İzmit rafinerisinde hayata geçirmesi ile birlikte, motorin üretiminde %35'lik artış gerçekleşmiş ve 8.230.530 ton olmuştur. Ayrıca, TÜPRAŞ tarafından 601.170 ton motorin ithal edilmiştir. TÜPRAŞ dışında motorinin toptan satışı pazarında faaliyet gösteren teşebbüslerin toplamda 11.283.722 ton olarak gerçekleşen ithalat rakamı göz önüne alındığında, TÜPRAŞ'ın Türkiye genelinde motorin toptan satışı pazarında 2015 yılı pazar payı yaklaşık %44 olarak gerçekleşmiştir.
- (39) İndirim sistemleri, verilen indirimin belirli koşul(lar)a bağlanması dolayısıyla pazarda indirim uygulayan sağlayıcının müşterilerinin bir kısmının indirimden yararlanırken diğer kısmının yararlanamama olasılığının bulunması nedeniyle sıradan fiyat indirimlerinden ayrılmaktadır. Söz konusu koşul(lar) ile genellikle sağlayıcının koyduğu bir yükümlülüğün alıcı tarafından yerine getirilmesi ve dolayısıyla alıcıların belirli bir şekilde davranması amaçlanmaktadır⁶.

⁴ TÜPRAŞ, Batman, İzmir, İzmit ve Kırıkkale rafinerileri olmak üzere, hâlihazırda ülkemizde faal durumda olan dört ayrı rafinerisinin tamamını bünyesinde bulundurmaktadır. Bu bakımdan TÜPRAŞ, yurtiçinde akaryakıt ürünleri üretimi yapan yegâne teşebbüs konumundadır. TÜPRAŞ'ın özelleştirilmesine ilişkin 21.10.2005 tarihli ve 05-71/981-270 sayılı Rekabet Kurulu kararında, Türkiye rafinaj pazarında TÜPRAŞ'ın hâkim konumda olduğu tespiti yapılmış; aynı teşebbüse ilişkin 20.06.2008 tarihli ve 08-40/537-202 sayılı; 04.11.2009 tarihli ve 09-52/1246-315 sayılı kararlarda da bu tespit tekrar edilmiştir. Son olarak, Rekabet Kurulunun TÜPRAŞ'ın fiyatlandırma ve sözleşmelere ilişkin uygulamaları yoluyla 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiğine hükmettiği 17.01.2014 tarihli ve 14-03/60-24 sayılı kararında da TÜPRAŞ'ın hâkim durumda olduğu tespit edilmiştir.

⁵ İhrakiye Teslim Lisansı Sahipleri

⁶ Arıtürk R. Ö. (2011), "İndirim Sistemleri: AB ve ABD Uygulamaları Işığında Test Önerileri ve AB Uygulamasındaki Son Gelişmeler", *Rekabet Dergisi*, Cilt No 12, Sayı No 1, s.3-53.

- (40) İndirim sistemleri ticari yaşamda çok farklı şekillerde ortaya çıkmakla birlikte, söz konusu uygulamaları, rekabet karşıtı etkilere yol açabilme kapasitesi bağlamında birtakım ölçütler bakımından tasnif etmek mümkündür. Bu anlamda, indirim sistemleri öncelikle indirimin kapsamına göre sınıflandırılmaktadır.
- (41) Alıcıların, indirim koşulu olarak getirilen asgari alım miktarına denk gelen indirim hedefini yakalamaları veya bu hedefi geçmeleri halinde, sadece eşik niteliğindeki hedefin üzerinde kalan alımlarına yönelik indirim almalarında “*üst dilim (top slice) indirimleri*”nin, eşğin altında ve üstündeki tüm alımlara yönelik indirim almalarında ise “*geriye dönük/tüm birim (retroactive/all unit) indirimleri*”n varlığından söz edilmektedir. Geriye dönük indirimlerde alıcı belli bir dönemdeki talebinin küçük bir kısmını rakip sağlayıcı(lar)dan karşılama yoluna gitse dahi, indirim veren sağlayıcıdan yaptığı tüm alımlara yönelik indirimleri kaybetme riski ile karşı karşıya kalırken, üst dilim indirimlerinde ise sadece hedefin üzerindeki olası alımlarına yönelik indirimleri kaybedebilecektir.
- (42) İndirim sistemleri, alıcıların belli bir dönemde yapacakları alımlara yönelik olarak tek bir hedefin ve bu hedefe denk gelen tek bir indirim oranının belirlenmesi halinde “*sabit oranlı indirimler*”, birden fazla hedefin ve her bir hedefe denk gelen birden fazla indirim oranının belirlenmesi halinde “*artan oranlı indirimler*” olarak ikiye ayrılmaktadır. Artan oranlı indirim sistemleri tek bir referans dönem için farklı hedefler, farklı referans dönemler için farklı hedefler ve farklı pek çok referans dönemin her biri için farklı hedefler içerecek şekilde tasarlanabilmektedir. Artan oranlı indirimler, sabit oranlı indirimlerle karşılaştırıldığında, piyasada yer alan farklı talep büyüklüklerine/esnekliklerine/sürelerine sahip alıcılara dolayısıyla pazarın çok önemli bir kısmına hitap edebilecek niteliktedir.
- (43) İndirim sistemleri, tüm alıcılar için geçerli bir miktar hedefini içerecek şekilde, diğer bir deyişle, alıcıların taleplerinden bağımsız olarak belirlenmişse “*standart (miktar) hedefli indirimler*”in varlığından, her bir alıcının belirli bir dönem içerisinde öngörülen talebine göre belirlenmiş bir miktar, ciro yahut harcama payı hedefi içermesi durumunda “*kişiselleştirilmiş (individualised) (miktar/ciro/pazar payı) indirimler*”in varlığından söz edilebilecektir. Müşterilerin belirli bir dönem içinde sağlayıcıdan yaptığı alımları bir önceki döneme göre belli bir düzeyde artırması karşılığında verilen indirimler ise “*büyüme (growth) indirimleri*” olarak adlandırılmaktadır.
- (44) İndirim sistemleri, özellikle yukarıda yer verilen sınıflandırmalarda buldukları yere göre her bir alıcı bazındaki etkileri bakımından da sınıflandırılabilir. Bu çerçevede sadece alım yapılan miktara bağlı olarak verilen ve tüm müşterilere eşit koşullarda ve objektif miktarlar için önerilen indirimler “*miktar indirimleri*” olarak; alıcının belli bir dönemdeki ihtiyaçlarının tamamını ya da önemli bir kısmını ya da artan orandaki bir kısmını indirim veren sağlayıcıdan sağlaması karşılığında verilen indirimler “*sadakat indirimleri*” (*loyalty rebates*) olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda, esasen büyüme indirimi işlevi gören ve alıcının sağlayıcı tarafından belli bir dönem için belirlenen hedefi gerçekleştirmesi karşılığında verilen “*hedef indirimleri*” (*target rebates*) ile alıcının tüm ihtiyaçlarını indirim veren sağlayıcıdan temin etmesi karşılığında verilen/rakip sağlayıcılardan alım yapmasını yasaklayan “*münhasırlık karşılığı verilen indirimler*” de sadakat indirimleri olarak sınıflandırılabilir.
- (45) Ayrıca yukarıda yer verilen indirim çeşitlerini içerebilen bir indirim uygulamasının, tek bir ürünü kapsamaması halinde tek-ürün indirimlerinden (*single-product rebates*) bir paket halinde birden fazla ürünü içermesi halinde paket ürün indirimlerinden (*multi-product rebates/bundled discounts*) söz edilebilecektir.
- (46) Bir indirim sisteminin, mevcut rakiplerin piyasa dışına itilmesi ya da marjinalleştirilmesi/pasifleştirilmesi ve potansiyel rakiplerin pazara girişlerinin engellenmesi şeklinde rekabet karşıtı etkilerinin bulunması bakımından kişiselleştirilmiş indirim işlevi göstermesi belirleyici özelliklerin başında gelmektedir.

16-10/159-70

- (47) İndirim sistemlerinin hâkim durumun kötüye kullanılmasında rekabet karşıtı etkileri dışlama ve ayrımcılık olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.
- (48) Yukarıda yer verilen açıklamalar ışığında TÜPRAŞ'ın uygulamaları ele alındığında, pazardaki motorin talebinin halihazırda hemen hemen yarısının ithalat yoluyla karşılandığı ve TÜPRAŞ'ın yurtiçi üretimin tek kaynağı olduğu dikkate alındığında, TÜPRAŞ tarafından uygulanan ciro priminin mevcut bir dışlama etkisinden bahsedilemeyeceği değerlendirilmiş; bu doğrultuda, söz konusu uygulamanın alt pazarda faaliyet gösteren dağıtıcılar arasında ayrımcılığa yol açıp açmayacağı bakımından değerlendirilmesi gerekmiştir.
- (49) TÜPRAŞ tarafından motorin pazarına yönelik olarak uygulanan ciro primi incelendiğinde, söz konusu prim sisteminin geriye dönük ve artan oranlı olduğu, ancak müşterilerin dönem başında planlanan alım miktarını aşmaları halinde bir üst dilimden faydalanmalarına veya eksik alım yapmaları halinde ise bir alt dilime geçmelerine imkân vermesi nedeniyle müşterilere önemli ölçüde esneklik tanıdığı kanaatine varılmıştır.
- (50) Bunun yanında, inceleme konusu prim sisteminin kişiselleştirilmiş değil, standart hedefli, şeffaf ve tüm müşterilere eşit koşullarda ve objektif miktarlar için verilen miktar indirimlerinden olduğu görülmektedir. Bu nedenle, söz konusu sistemin dağıtıcıların belirli özelliklerine göre değil, yapılan ticari işlemin niteliğine göre tasarlandığı, dolayısıyla dağıtıcılar arasında rekabet karşıtı bir ayrımcılığa yol açmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.
- (51) Öte yandan, söz konusu prim sisteminin esas itibarıyla TÜPRAŞ tarafından gerçekleştirilen yatırımlar sonucunda artan motorin üretim kapasitesinin değerlendirilmesi amacıyla yapıldığı, halihazırda motorin talebinin hemen hemen yarısının ithalat yoluyla sağlandığı, söz konusu kapasite artışı sonrasında da talebin oldukça önemli bir kısmının ithalat yoluyla karşılanacağı ve dağıtıcılar tarafından ithalatın imkânının sınırlanmasına yönelik herhangi bir durumun söz konusu olmadığı hususları göz önünde bulundurulmalıdır.
- (52) Buna ek olarak, bahse konu prim sisteminin 10.000 ton gibi oldukça makul düzeyde düşük bir tonajdan başlatıldığı; en düşük prim oranı %1,75'in 10.000-100.000 ton arası alımlara ve en yüksek prim oranı %3'ün ise 1.500.000 ve üzeri alımlara denk geldiği, prim oranlarının %0,25 basamaklarla artırılmasına karşın her bir ilave %0,25 artış için alım miktarı artışının giderek arttığı, dolayısıyla prim sisteminin marjinal getirisinin giderek azalmasına bağlı olarak daha ziyade küçük ve orta ölçekli dağıtıcılar lehine sonuç doğurması muhtemel görülmektedir.
- (53) Bununla birlikte, TÜPRAŞ tarafından yapılan 2015 yılındaki toplam motorin satışları ile ciro primi uygulanması halinde hangi dağıtıcılara gerçekleştirilen satışların ciro primi kapsamında olacağı bilgisinin yer aldığı tablo incelendiğinde, söz konusu ciro primi sisteminden 32 dağıtıcının yararlandığı, TÜPRAŞ tarafından gerçekleştirilen toplam motorin satışlarının ise yaklaşık %99'unun prim sistemi kapsamında olduğu dikkat çekmektedir.

16-10/159-70

Tablo 3: TÜPRAŞ Motorin Satışları (2015 yılı)

Dağıtıcılar	Satış Miktarı (Ton)	Ciro Primi Oranı (%)	İndirim (\$/Ton)
POAŞ	(.....)	(.....)	(.....)
OPET	(.....)	(.....)	(.....)
SHELL	(.....)	(.....)	(.....)
BP	(.....)	(.....)	(.....)
LUKOİL	(.....)	(.....)	(.....)
TOTAL	(.....)	(.....)	(.....)
TP	(.....)	(.....)	(.....)
ALTINBAŞ	(.....)	(.....)	(.....)
TECO	(.....)	(.....)	(.....)
AYTEMİZ	(.....)	(.....)	(.....)
TERMOPET	(.....)	(.....)	(.....)
MİLAN	(.....)	(.....)	(.....)
KADOOĞLU	(.....)	(.....)	(.....)
BALPET	(.....)	(.....)	(.....)
TURKUAZ	(.....)	(.....)	(.....)
PETLINE	(.....)	(.....)	(.....)
SİYAM	(.....)	(.....)	(.....)
KALELİ	(.....)	(.....)	(.....)
ENERJİ	(.....)	(.....)	(.....)
İPRA	(.....)	(.....)	(.....)
STARPET	(.....)	(.....)	(.....)
OZAN	(.....)	(.....)	(.....)
RMG	(.....)	(.....)	(.....)
CAN ASLAN	(.....)	(.....)	(.....)
SANOİL	(.....)	(.....)	(.....)
CLASSOİL	(.....)	(.....)	(.....)
DOĞAL KAYNAKLAR	(.....)	(.....)	(.....)
VTM	(.....)	(.....)	(.....)
SOCAR	(.....)	(.....)	(.....)
PARS	(.....)	(.....)	(.....)
DAMLA	(.....)	(.....)	(.....)
DELTA	(.....)	(.....)	(.....)
Ciro Primine Tabi Satış		(.....)	
Toplam Satış		(.....)	
Ciro Primli Satış Oranı		98,83%	

Kaynak: TÜPRAŞ tarafından gönderilen cevabi yazı.

- (54) Diğer yandan Kurul tarafından menfi tespit verilen, TÜPRAŞ ile ihrakiye teslim/dağıtım kuruluşları arasında tip sözleşme olarak uygulanmakta olan 2015 yılı Jet A-1 Satış Uygulamaları kapsamında yer alan ciro primi sisteminin konu olduğu jet yakıtı dağıtım pazarında rekabet şartlarının büyük ölçüde yapısal faktörler ve alıcıların alım politikaları tarafından belirlendiği; buna mukabil motorin dağıtım pazarı bakımından her iki kısıtın da geçerli olmadığı ve pazarın çok daha fazla sayıda oyuncu barındırdığı dikkate alındığında inceleme konusu prim sisteminin dağıtım pazarında rekabet karşısı etkilerinden söz etmenin oldukça güç olduğu değerlendirilmektedir.

16-10/159-70

(55) Son olarak, dağıtıcılar tarafından inceleme konusu prim sisteminin etkilerine ilişkin görüşleri önem taşımaktadır. Bu çerçevede kurum kayıtlarına intikal eden cevabi yazılar incelendiğinde, dağıtım şirketlerinin ortak değerlendirmelerinin,

- TÜPRAŞ'ın ciro prim uygulaması ile akaryakıt piyasasındaki rekabetin küçük ve orta ölçekli teşebbüsler lehine arttığı ve söz konusu dağıtıcıların daha avantajlı maliyet yakalayabileceği,
- İthalatın halihazırda motorin taleplerinin önemli bir kısmını karşıladığı ve bu imkânın devam edeceği,
- Büyük ölçekte ithalat yapan şirketlerin ithalat avantajlarının da alım miktarlarına bağlı olarak arttığı,
- Pek çok dağıtıcının ithalat yapmadığı dikkate alındığında, bu prim uygulamasının daha önce sadece ilgili bölgelerde ithalat kabiliyeti bulunan teşebbüslerin sahip olduğu maliyet avantajını tabana yaydığı ve ithalat yapma kapasitesi olmayan şirketlerin de rekabetçi bir maliyet yapısına kavuşmasına yardımcı olduğu,
- Ciro prim uygulamasının ilk kademesinin 10.000 tondan başlatılmasının sektördeki asgari belli bir büyüklüğe sahip tüm dağıtıcıları kapsayacak nitelikte olduğu,
- Ciro primi sisteminin yüksek yatırım isteyen ve oldukça rekabetçi bir piyasada faaliyet gösteren farklı ölçekteki teşebbüslerin alım koşullarını birbirine yaklaştırdığı,
- TÜPRAŞ kaynaklı alımlarda elde edilen ciro priminden gelen maliyet avantajının ithalat kaynaklı alımlarda elde edilen avantaja benzer şekilde piyasadaki rekabetçi koşullara göre fiyatlandırmaya yansıtıldığı, bu durumun piyasadaki rekabetçi koşullara göre vade, iskonto veya ciro primi olarak söz konusu toptan motorin müşterileri lehine fiyat anlamında olumlu etki yarattığı

şeklinde olduğu görülmektedir. Söz konusu değerlendirmelerden inceleme konusu prim sisteminin dağıtım pazarında rekabet karşıtı ayrımcılığa yol açmadığı ve oldukça geniş bir yelpazede belirlenerek pek çok sayıda dağıtıcıyı kapsadığı, ithalat yapma kabiliyetine sahip olan ve olmayan dağıtıcılar arasındaki maliyet asimetrisinde iyileşmeye yol açacağı ve farklı ölçekteki teşebbüslerin alım koşulları arasındaki farkı azalttığı hususları dikkat çekmektedir.

(56) Bu çerçevede, TÜPRAŞ tarafından akaryakıt dağıtım şirketlerine gönderilen ve 2016 yılı boyunca uygulanacak olan "2016 Yılı Akaryakıt Satış Uygulamaları" kapsamında dağıtıcıların motorin alımlarına yönelik olarak uygulanan ciro primi sisteminin indirim sistemleri yoluyla hâkim durumun kötüye kullanılması olarak kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

16-10/159-70

J. SONUÇ

- (57) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca şikayetin reddi ile soruşturma açılmamasına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.